Tweede Thuis
GASTOUDERADVIESBUREAU

Protocol ‘kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag’

Inhoudsopgave

1	**Inleiding**	**4**
1.1	Verantwoordelijkheid en taken binnen het gastouderbureau	4
1.2	Definitie kindermishandeling en huiselijk geweld	5
1.3	De verschillende vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld	5
1.4	De 3 meldnormen	5
1.5	Acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure	5
1.6	Preventieve maatregelen	6
2	**Wettelijke verplichtingen**	**7**
2.1	Beroepsgeheim	7
2.2	Wettelijk meldrecht	7
2.3	Documentatie en vertrouwelijkheid binnen de meldcode	7
3	**Deel 1. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de thuissituatie**	**8**
3.1	Stappenplan	8
3.2	Toelichting stappen	9
3.3	Het afwegingskader	10
3.4	De vereisten voor goede hulp	10
3.5	Het afwegingskader in beeld	11
3.6	Toelichting afwegingskader	12
3.7	Na de melding	13
3.8	Interne evaluatie	13
4	**Deel 2. Meld-, overleg- en aangifteplicht bij een vermoeden van een geweld- of zedendelict door een gastouder, diens huisgenoot of houder gastouderbureau**	**14**
4.1	Inleiding	14
4.2	Stappenplan	15
4.3	Toelichting stappenplan	16
5	**Deel 3. (Seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling**	**18**
5.1	Inleiding	18
5.2	Seksuele ontwikkeling van kinderen en grensoverschrijdend gedrag	18
5.3	Wanneer is (seksueel) gedrag grensoverschrijdend?	18
5.4	Stappenplan	19
5.5	Toelichting stappenplan	20
Bijlage 1	De verschillende vormen van kindermishandeling	23
Bijlage 2	Taken en verantwoordelijkheden van het gastouderbureau	25
Bijlage 3	Het uitwisselen en registreren van gegevens	26
Bijlage 4	Signalenlijst 0 tot en met 12 jaar	27
Bijlage 5	Observatielijst	32
Bijlage 6	Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een gastouder of diens huisgenoot	35
Bijlage 7	Sociale kaarten Groningen, Friesland, Drenthe	37
Bijlage 8	Draaiboek	40
Bijlage 9	Omgaan met de media	40

1 Inleiding

Dit protocol is opgesteld en geïmplementeerd in de eigen organisatie door Tweede Thuis. Als bron is het algemene 'Protocol kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag' voor de kinderopvang gebruikt, opgesteld door de Belangenvereniging voor Ouders in de kinderopvang en hun partners.

Dit protocol is speciaal toegeschreven op de kinderopvangbranche en bestaat uit 3 delen:

- **Deel 1**: Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de thuissituatie.

- **Deel 2**: Meldplicht bij een vermoeden van geweld- of zedendelict door een gastouder, diens huisgenoot of houder gastouderbureau.

- **Deel 3**: (Seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

Worden er signalen van kindermishandeling of grensoverschrijdend gedrag bij een kind geconstateerd, dan is het van belang om de signalen in kaart te brengen om te kunnen bepalen welk deel van dit protocol moet worden ingezet.
De stappen die worden beschreven in het protocol zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt, maar deze volgorde staat niet vast en kan in de praktijk anders verlopen. Waar het om gaat, is dat alle stappen worden doorlopen, voordat het besluit wordt genomen om al dan niet een melding te doen. Als er gedurende het doorlopen van de stappen in de meldcode geen zorgen meer bestaan, dan kan de meldcode worden afgesloten. Dit wordt dan gedocumenteerd.

Binnen de gastouderopvang spelen meerdere partijen een rol. De verschillende partijen zijn de gastouder met eventuele huisgenoten, de (vraag)ouder met zijn/haar kind(eren) en het gastouderbureau. Zowel het kind dat wordt opgevangen als het kind van de gastouder kan slachtoffer zijn van huiselijk geweld en kindermishandeling en zowel dader als slachtoffer zijn van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Zowel de gastouder en diens huisgenoten, de (vraag)ouder en iemand anders in de directe omgeving kan dader zijn van huiselijk geweld en kindermishandeling. De gastouder dient te kunnen signaleren en deskundig te zijn in het herkennen en bespreken van signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling. De gastouder dient ook alert te zijn op signalen die wijzen op (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Deze signalen dienen zo snel mogelijk te worden neergelegd bij de houder van Tweede Thuis.

Zowel gastouders als (vraag)ouders kunnen signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling neerleggen bij de houder van Tweede Thuis. De houder van Tweede Thuis zal vervolgens de stappen uit het protocol samen met de gastouder of (vraag)ouder doorlopen.

1.1 Verantwoordelijkheden en taken binnen het gastouderbureau

In de meldcode zijn taken en verantwoordelijkheden vastgelegd van medewerkers binnen een kinderopvangorganisatie. Gastouderadviesbureau Tweede Thuis bestaat uit vijf gastouderbureaus met elk een eigen houder. De houders vervullen allemaal de functie van contactpersoon, bemiddelingsmedewerker en aandachtsfunctionaris.
Dat betekent dat alle taken en verantwoordelijkheden behorende bij het gastouderbureau zijn toebedeeld aan de houders. Tussen de houders vindt collegiaal overleg plaats over de meldcode. In ieder geval wordt minimaal 1 keer per jaar geëvalueerd over de werking van de meldcode en scholing van de gastouders over dit onderwerp. In bijlage 2 meer informatie over de verschillende taken en verantwoordelijkheden.

1.2 Definitie kindermishandeling en huiselijk geweld

Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Kenmerken van kindermishandeling kunnen zijn: angst, onmacht, isolement, eenzaamheid en loyaliteit.
Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).
De combinatie van kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

1.3 De verschillende vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld

Kindermishandeling komt voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën. Vaak komen verschillende vormen tegelijkertijd voor. Bij iedere vorm van mishandeling is er ook sprake van psychische mishandeling. Het kind niet beschermen tegen de mishandeling door de andere ouder is ook mishandelen. Een opsomming van vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld en voorbeelden hiervan zijn te vinden in bijlage 1.

1.4 De 3 meldnormen: in welke situaties moet een beroepskracht (gastouders of houder) melden?

- **Meldnorm 1**: In ALLE gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.
- **Meldnorm 2**: In alle ANDERE gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
- **Meldnorm 3**: Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling, constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

1.5 Acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure

Acute onveiligheid
Een kind is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
Toelichting: Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen, de áfwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.

Structurele onveiligheid
Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.
Toelichting: Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst. In de afweging of sprake is van structurele onveiligheid is ten minste over de volgende factoren informatie nodig: herhaling van geweld/onveiligheid, oudersignalen en eventuele kindsignalen/signalen van slachtoffers.

Disclosure
Slachtoffers die uit zichzelf een gastouder om hulp vragen of zich uiten bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling
Toelichting: Wanneer een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een gastouder om hulp vraagt bij mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/pleger(s) bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex)partnerstalking, huwelijksdwang, eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling.

1.6 Preventieve maatregelen

Vanuit de Wet kinderopvang is het een vereiste dat het risico op grensoverschrijdend gedrag door beroepskrachten, beroepskrachten in opleiding, stagiairs, vrijwilligers en overige aanwezige volwassenen zoveel mogelijk wordt beperkt.
Tweede Thuis probeert dit risico zo veel mogelijk te beperken door:

- het aanbieden van scholing:
  ongewenste omgangsvormen en signalen van seksueel misbruik moeten worden opgemerkt. Gastouders worden hierin geschoold en bijgeschoold.

- screening van gastouder en huisgenoten:
  de wervings- en selectieprocedure van gastouders wordt strikt uitgevoerd. Wat is de motivatie om gastouder te worden? Wat is de werk- en pedagogische ervaring? Screening gebeurt verder door het aanvragen van een Verklaring Omtrent het Gedrag en een koppeling in het Personen Register Kinderopvang voor de continue screening.

- transparant te werken:
  Tweede Thuis informeert ouders tijdens het intakegesprek dat er wordt gewerkt met de meldcode. Aan ouders wordt uitgelegd dat zij bij hun contactpersoon terecht kunnen bij vermoedens van kindermishandeling of grensoverschrijdend gedrag.

- het zorgen voor een open cultuur:
  er vindt regelmatig intern overleg plaats tussen de houders van Tweede Thuis (allen aandachtsfunctionaris) en tussen de houder en de gastouder bij twijfels of vermoedens van kindermishandeling of grensoverschrijdend gedrag.

2 Wettelijke verplichtingen

2.1 Beroepsgeheim

Iedere beroepskracht (binnen Tweede Thuis zijn dit de gastouder en houder) heeft een beroepsgeheim. De beroepskracht geeft zonder toestemming van ouders geen informatie over kinderen en ouders aan derden. Dit heeft als doel de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken. Het beroepsgeheim of de zwijgplicht is een belangrijke voorwaarde voor effectieve hulpverlening. De vertrouwensrelatie is van wezenlijk belang. Toch kunnen er situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is. Dit is het geval bij ernstige vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling, waarbij de betrokkenen zelf niet of onvoldoende mee kunnen of willen werken.

2.2 Wettelijk meldrecht (Artikel 5.2.6 Wmo)

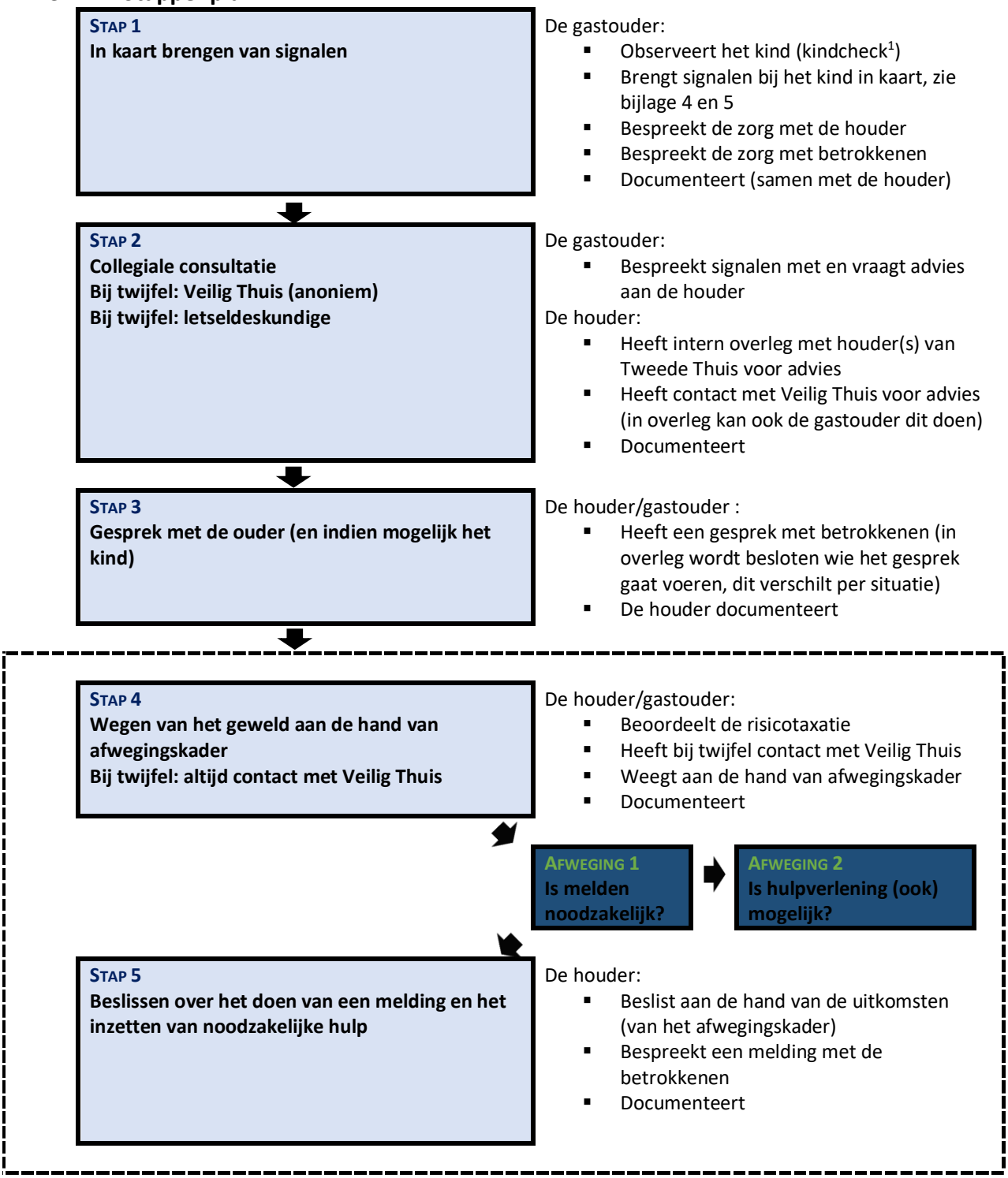
Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft het wettelijk recht om, zo nodig zonder toestemming van (de ouders van) hun cliënt, vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld, bij Veilig Thuis te melden. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om, zonder toestemming van de cliënt, op verzoek van Veilig Thuis informatie over betrokkene te verstrekken. De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een cliënt zich in een ernstige situatie bevindt.
Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega (gastouder met houder Tweede Thuis) en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat de aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen aantoonbaar is, en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest.

2.3 Documentatie en vertrouwelijkheid binnen de meldcode

Zowel de gastouder als de houder is verantwoordelijk voor het schriftelijk vastleggen van de signalen en het handelen. De houder is eindverantwoordelijk. Dit geldt voor iedere stap bij het doorlopen van de meldcode. Tevens is het van belang dat er met de gegevens vertrouwelijk wordt omgegaan.
In het geval van signalen die kunnen duiden op kindermishandeling wordt geadviseerd dit in het kinddossier op te nemen (zie bijlage 3). Het kinddossier wordt bewaard in Portabase.
Gespreksverslagen kunnen door betrokkenen worden ondertekend.

3 Deel 1: Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de thuissituatie

3.1 Stappenplan

[1]De kindcheck is onderdeel van de meldcode, maar gericht op professionals die contacten hebben met volwassen cliënten en niet met hun kinderen en daarom niet beschikken over kindsignalen. In de kinderopvang kunnen feitelijk op dagelijkse basis 'kindchecks' plaatsvinden.

3.2 Toelichting stappen

Stap 1: In kaart brengen van signalen
Je hebt als gastouder een onderbuikgevoel over een bepaald kind dat er iets niet pluis is. Signalen kunnen heel concreet zijn, maar dit hoeft niet. Het kan zijn dat je door allerlei (kleine) signalen bij elkaar opgeteld het idee hebt dat er iets mis is. Wanneer je met ouders spreekt over bepaalde zorgen hebben zij steeds excuses, bagatelliseren de zorgen en/of komen niet voldoende in actie in jouw optiek. Je blijft je zorgen maken. Je houdt de dingen die je constateert goed bij, net als de gespreksmomenten die je hebt (gehad) met ouders. Je bespreekt je zorg ook met de houder van Tweede Thuis. Bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling kan gebruik worden gemaakt van de signalenlijsten (bijlage 4) en de observatielijst (bijlage 5).

Stap 2: Collegiale consultatie
Vervolgens gaat de gastouder in gesprek met de houder en vraagt advies. De houder kan intern overleggen met houder(s) van Tweede Thuis. De gastouder en de houder overleggen of ze de situatie (anoniem) voorleggen aan Veilig Thuis en wie contact opneemt met Veilig Thuis. Alle acties die ondernomen worden, worden goed bijgehouden in het kinddossier.

Stap 3: Gesprek met de ouder (en indien mogelijk het kind)
Op basis van de kennis die nu is opgedaan, kan in gesprek gegaan worden met de ouders en in sommige gevallen ook met het kind. De houder en de gastouder overleggen wie in gesprek zal gaan met de ouders. Dit kan per situatie anders zijn. Van dit gesprek wordt een verslag gemaakt door de houder.

Stap 4: Wegen van het geweld aan de hand van afwegingskader
De houder en de gastouder wegen de signalen door het afwegingskader (zie pagina 11 en 12) te doorlopen en beantwoorden op die manier de twee vragen: is melden noodzakelijk? En vervolgens: is hulp bieden en/of organiseren voor de ouders en het kind/de kinderen ook mogelijk?
Het kan zijn dat de zorgen na het gesprek met ouders zijn verminderd of zijn weggenomen. Bijvoorbeeld omdat ouders aangeven dat zij zelf hulp hebben gezocht vanwege problemen in de opvoeding waar zij tegenaan lopen en het moeilijk vinden hiermee om te gaan. In zo'n geval kan besloten worden de meldcode te stoppen. Houd goed vinger aan de pols en biedt ondersteuning aan ouders door er te zijn voor de kinderen én met ouders mee te denken over de problemen in de opvoeding die zij tegenkomen. Hiervoor kunnen ook samenwerkingspartners worden benaderd (zie in bijlage 7 de sociale kaart).

Stap 5: Beslissen over het doen van een melding en het inzetten van noodzakelijke hulp
De houder maakt de beslissing of melden bij Veilig Thuis noodzakelijk is en/of dat hulpverlening kan worden georganiseerd. Deze beslissing wordt vastgelegd in het dossier van het kind/de kinderen.

3.3 Het afwegingskader

- Afweging 1: Is melden noodzakelijk?
- Afweging 2: Is zelf passende en toereikende hulp bieden of organiseren mogelijk?

Het is van belang dat beide afwegingen in deze volgorde worden genomen. De houder vraagt zich eerst af of melden noodzakelijk is, aan de hand het afwegingskader. Vervolgens besluit de houder of het bieden van hulp tot de mogelijkheden van zowel de gastouder als de betrokkenen behoort. Wanneer melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, zal de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp en aan welke voorwaarden deze moet voldoen, in overleg met Veilig Thuis worden beantwoord.

NB. Een gastouders en houder hebben geen hulpverlenende rol. Zij kunnen echter wel hulp organiseren rondom een gezin. Hiervoor kan een beroep gedaan worden op samenwerkingspartners van het gastouderbureau. Gastouders kunnen ouders daarnaast ondersteunen door bijvoorbeeld extra opvang te bieden aan de kinderen en uiteraard kunnen zij aan kinderen een veilige omgeving bieden. De gastouder kan van grote toegevoegde waarde zijn aangezien hij/zij goed vinger aan de pols kan houden. Hij/zij ziet kinderen en ouders immers zeer regelmatig. Onderlinge samenwerking en afstemming tussen sectoren (bijvoorbeeld met het onderwijs) is hierbij erg belangrijk. Deze vormen van hulp kunnen alleen tot stand worden gebracht als hiervoor toestemming is gegeven door de ouders.

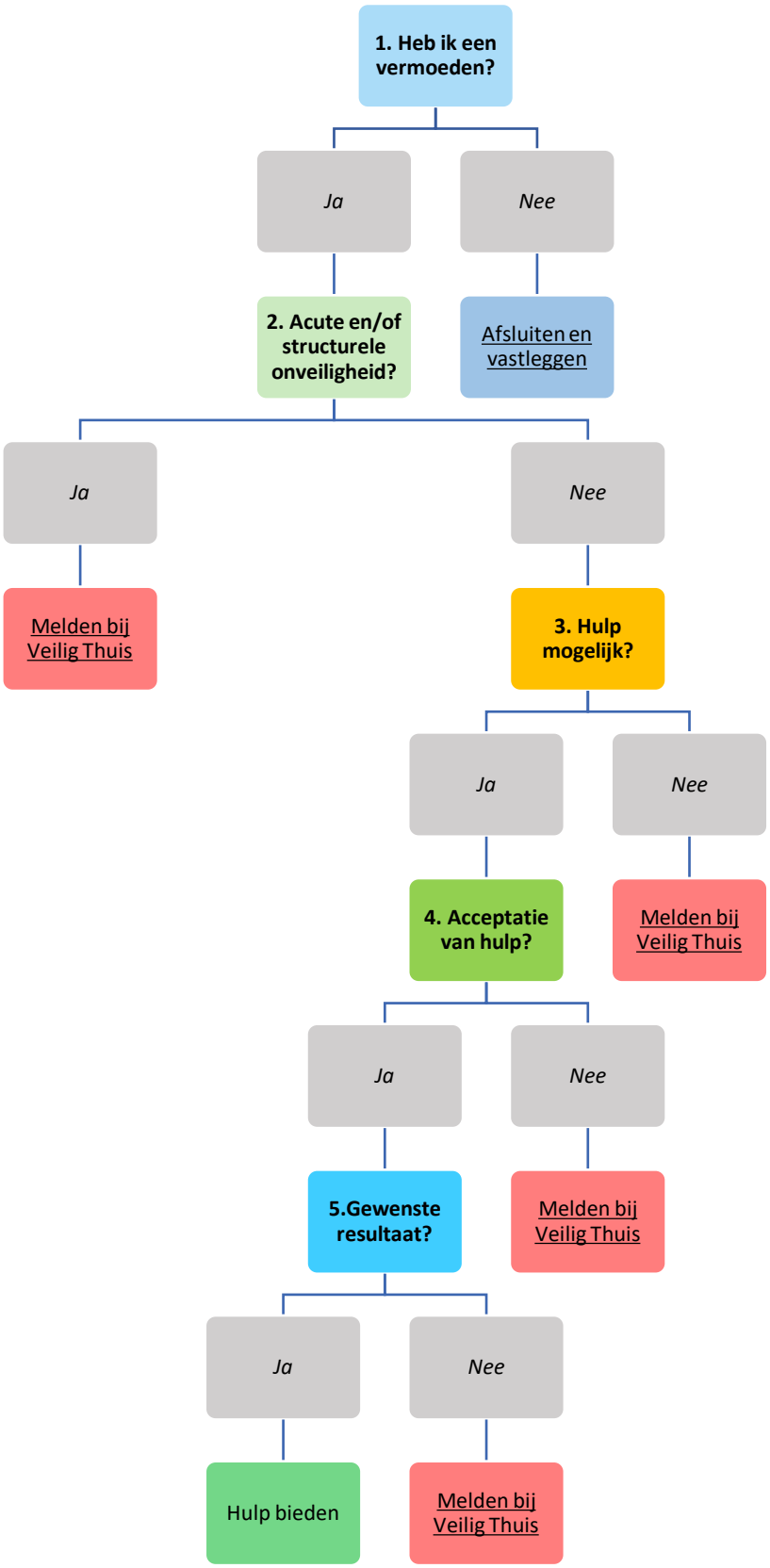
3.4 Vereisten voor goede hulp

Gastouder en/of houder beslissen in stap 5 of hulpverlening bieden of organiseren (ook) nodig is, eventueel in overleg met Veilig Thuis. Wanneer zij hebben besloten een melding te doen, wegen zij deze vraag sowieso af met Veilig Thuis.

De vereisten voor goede hulp zijn:

- Er is voldoende zicht op (on)veiligheid in het heden;
- Er is voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen);
- Alle betrokken professionals hebben de focus op het stoppen van geweld en een (duurzaam) herstel van de veiligheid;
- Hulp is gericht op het versterken van de veerkracht en het herstel van de schade die is veroorzaakt door (de dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling bij de betrokkene(n);
- Er is sprake van een gezamenlijke analyse en plan met doelen en evaluatiemomenten van de professionals. Dit plan is op maat gemaakt met alle betrokkenen binnen het gezin of huishouden;
- Indien meerdere professionals betrokken zijn, zijn er afspraken over samenwerking en casusregie op de veiligheid (en multidisciplinaire) hulpverlening.

3.5 Het afwegingskader in beeld

3.6 Toelichting op het afwegingskader

1. **Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?**
   Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier
   Ja: Ga verder met afweging 2

   Als wordt ingeschat dat er géén zorgen zijn over (een dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling, sluit de houder het doorlopen van de meldcode af en vermeldt deze conclusie in het kinddossier. Een veelvoorkomende situatie is dat er wel zorgen zijn, maar dat deze zorgen geen (dreiging van) huiselijk geweld betreffen. Ook dan sluit de houder de meldcode af, waarna er hulp kan worden georganiseerd.

2. **Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid?**
   Nee: Ga verder met afweging 3
   Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen

   Ernstige onveiligheden en/of schadelijke situatie dienen áltijd gemeld te worden bij Veilig Thuis, ook wanneer een gastouder of houder inschat dat er binnen de organisatie mogelijkheden zijn om hulp te bieden.

3. **Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wensen? Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging met Veilig Thuis doorlopen.**
   Nee: Melden bij Veilig Thuis
   Ja: Ga verder met afweging 4

   Bij effectieve hulp rondom huiselijk geweld en/of kindermishandeling is veiligheid het hoofddoel. Goede hulp bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling is gericht op alle leden in een (gezins)systeem: minderjarigen en volwassenen, pleger(s) en slachtoffer(s). Er wordt met alle betrokkenen samengewerkt in het maken, evalueren en uitvoeren bij veiligheids- en hulpplannen.

4. **Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten?**
   Nee: Melden bij Veilig Thuis
   Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.

   De betrokkenen, alle leden van het (gezins)systeem en het netwerk van (informele) steunfiguren moeten in staat zijn om de voorgestelde hulp direct aan te gaan. Indien hulp wordt afgehouden, wordt een melding gedaan door de houder.

5. **Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen?**
   Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis
   Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners

   Er wordt met betrokkenen en hulpverleners afgesproken en vastgelegd met wie er wordt samengewerkt, welke doelen gesteld worden, welke resultaten er moeten worden behaald en hoe en voor hoe lang de veiligheid wordt gemonitord.

3.7 Na de melding

Een melding is geen eindpunt. Als de houder een melding doet, bespreekt de houder in zijn contact met Veilig Thuis ook wat zij zelf, na de melding (binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening) kan doen om het kind of de gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. De betrokkenheid van de houder bij het kind en ouders en mogelijke gezinsleden houdt niet op na de melding. Er wordt verwacht dat de houder, naar de mate van zijn mogelijkheden, het kind blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.
Veilig Thuis houdt degene die de melding heeft gedaan op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet.
Wanneer er sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling in de thuissituatie kan dit ook impact hebben op de gastouder en de andere opvangkinderen. Tweede Thuis besteedt hier aandacht aan in interne overleggen of tijdens evaluatie met de gastouder.

3.8 Interne evaluatie

Het is belangrijk dat de toepassing van de meldcode systematisch wordt geëvalueerd. Dit doen de houders van Tweede Thuis in ieder geval 1 keer per jaar. Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.

Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden geregistreerd. Deze gegevens worden, volgens richtlijnen privacybeleid en AVG, door de houder in Portabase bewaard. De gegevens worden geregistreerd en bewaard om bijvoorbeeld in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen de gehele kinderopvangorganisatie voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

4 Deel 2: Meld-, overleg- en aangifteplicht bij een vermoeden van een geweld- of zedendelict door een gastouder, diens huisgenoot of houder gastouderbureau

4.1 Inleiding

Sinds juli 2013 geldt er een meld-, overleg- en aangifteplicht specifiek voor de kinderopvang wanneer er aanwijzingen bestaan van een geweld- of zedendelict tegen een kind door een medewerker. Heeft een houder aanwijzingen van seksueel of ander geweld tegen een kind door een gastouder of diens huisgenoot? Dan moet de houder hierover in overleg gaan met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwenspersoon overlegt met de houder of aangifte bij de politie nodig is. Zo ja, dan onderzoekt de politie of de gastouder of diens huisgenoot een misdrijf heeft gepleegd.

Gastouders moeten bij aanwijzingen van een geweld- of zedendelict tegen een kind door een collega gastouder of diens huisgenoot contact opnemen met de houder. Ook hebben gastouders een aangifteplicht indien het vermoeden de houder zelf betreft. Zij hebben ook de mogelijkheid om contact op te nemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

Ouders kunnen met aanwijzingen van geweld tegen een kind ook contact opnemen met de vertrouwensinspecteur

Melding door een gastouder over een collega gastouder of houder gastouderbureau
Gastouders moeten bij aanwijzingen van een geweld- of zedendelict tegen een kind door een collega-gastouder of diens volwassen huisgenoot contact opnemen met Tweede Thuis.
Vermoedt de gastouder dat de houder zelf zich hier schuldig aan maakt, dan moet de gastouder aangifte doen bij de politie. Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de gastouder begeleiden bij het doen van aangifte.

Melding door een ouder over een gastouder/huisgenoot
Een gastouder werkt alleen en vaak is er regelmatig een (volwassen) huisgenoot aanwezig in de woning waar de kinderen worden opgevangen. Hoewel de houder van het gastouderbureau de gastouder begeleidt, is de kans op signalering door de houder zelf gering vanwege haar beperkte aanwezigheid tijdens opvanguren. De melding van een vermoeden van een mogelijk geweld- of zedenmisdrijf zal daarom in de praktijk vooral worden gedaan door de ouder.
Ouders kunnen hiervoor contact opnemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. Daarnaast heeft de ouder de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie.
De vertrouwensinspecteur zal de ouder adviseren om contact op te nemen met de houder van Tweede Thuis. Zodra Tweede Thuis door de ouder is geïnformeerd, ontstaat voor haar de meldplicht.

Zie bijlage 7 voor de contactgegevens van de politie en de vertrouwenspersoon van de Inspectie van het Onderwijs.

4.2 Stappenplan bij een vermoeden van een geweld- of zedendelict door een gastouder, diens huisgenoot of houder gastouderbureau

STAP 1A
In kaart brengen van signalen

De gastouder/houder:
- Observeert
- Brengt signalen in kaart (zie bijlage 4,5 en 6)
- Documenteert

STAP 1B
Direct melding doen van vermoeden bij de houder

De gastouder:
- Is verplicht het vermoeden van een geweld- of zedendelict door een college gastouder of diens huisgenoot jegens een kind direct bij de houder te melden (tenzij het vermoeden de houder betreft)

STAP 2
In overleg treden met vertrouwensinspecteur

De houder:
- Moet direct contact leggen met een vertrouwensinspecteur (overlegplicht) indien hij/zij aanwijzingen heeft dat een gastouder of diens huisgenoot een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan jegens een kind
- Krijgt advies van de vertrouwensinspecteur over al dan niet doen van aangifte
- Documenteert

STAP 3
Aangifte doen

De houder:
- Is verplicht bij redelijk vermoeden aangifte te doen bij de politie (aangifteplicht)
- Stelt de gastouder in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief
- Legt een draaiboek aan
- Raadpleegt de GGD
- Regelt ondersteuning voor kind en ouders
- Volgt het ingestelde onderzoek van de politie
- Documenteert

STAP 4
Handelen naar aanleiding van onderzoek politie

De houder:
- Rehabiliteert en/of
- Geeft waarschuwing af en/of
- Verbreekt de overeenkomst met de gastouder
- Regelt de uitschrijving van de gastouder uit het LRK
- Documenteert

STAP 5
Nazorg bieden en evalueren

De houder:
- Biedt nazorg aan ouders en kinderen
- Biedt nazorg aan andere betrokkenen (bv collega gastouder)
- Organiseert ouderavonden
- Verwijst door naar externe hulp
- Evalueert de procedures
- Documenteert

4.3 Toelichting op het stappenplan

Stap 1A: In kaart brengen van de signalen
De gastouder of houder heeft een vermoeden of een signaal opgevangen, of iemand laat doorschemeren dat er iets niet goed zit in de relatie tussen het kind en een gastouder/houder van het gastouderbureau. De signalerende gastouder zal eerder ongewenste omgangsvormen van een collega-gastouder naar een kind signaleren dan direct misbruik constateren. De gastouder dient altijd direct de houder op de hoogte te stellen van zijn/haar twijfels en niet zelf een afweging te maken.

Vermoedens zijn er in uiteenlopende gradaties. Als de gastouder zich met een vermoeden over een collega-gastouder (of diens huisgenoot) geconfronteerd ziet, moeten de volgende acties ondernomen worden:

- Raadpleeg de signalenlijsten in bijlage 4, 5 en 6
- Documenteer wat is waargenomen
- Leg het signaal direct bij de houder neer

Stap 1B: Direct melding doen van vermoeden bij de houder
Wanneer een gastouder vermoedt dat een collega gastouder of diens huisgenoot zich schuldig maakt aan kindermishandeling moet de gastouder dit direct melden bij de houder. Deze stap wordt zorgvuldig gedocumenteerd.

In het geval van een vermoeden van kindermishandeling door de houder van Tweede Thuis, dan is de constaterende gastouder verplicht om aangifte te doen bij de politie. De gastouder kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur kan de gastouder begeleiden bij het doen van aangifte.

In het stappenplan wordt ervan uitgegaan dat een gastouder of de houder een mogelijk vermoeden van kindermishandeling meldt. In de praktijk kunnen ook de volgende situaties zich voordoen:

Melding door het kind
Als de melding van een geweld- of zedendelict afkomstig is van een kind, is opvang en steun voor het kind het eerste aandachtspunt. De gastouder bij wie het slachtoffer de klacht meldt, is verplicht dit meteen te melden bij de houder. Deze laat weten discreet te zullen handelen, maar belooft geen geheimhouding aan het kind. Naast Veilig Thuis worden zo nodig anderen ingeschakeld voor hulp. De ouders van het betrokken kind worden geïnformeerd. Aan de ouders wordt eveneens opvang en steun geboden. Het waarborgen van het gevoel van veiligheid van het kind is het uitgangspunt van dit handelen.
Melding door de ouder
Als de melding van de ouders komt, moet deze melding altijd serieus worden genomen. Feiten en constateringen zullen bij ouders worden nagevraagd. De ouder kan bij een redelijk vermoeden ook zelf contact opnemen met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.
Melding door derden
Als de melding van derden komt, dient uitgezocht te worden over welke informatie deze persoon/personen precies beschikt/beschikken en waarop deze informatie is gebaseerd.
Melding over de houder
Betreft het vermoeden de houder, dan is de gastouder verplicht om aangifte te doen bij de politie. De gastouder kan in overleg treden met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. De vertrouwensinspecteur kan de gastouder begeleiden bij het doen van aangifte.

Stap 2: In overleg treden met vertrouwensinspecteur
De houder is verplicht om direct in overleg te treden met een vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs om na te gaan of er een redelijk vermoeden bestaat. De vertrouwensinspecteur adviseert de houder over aangifte. De houder is verantwoordelijk voor de registratie in deze stap.

Aangifteplicht voor houder
Indien de houder aangifte doet, treedt de vertrouwensinspecteur terug. Indien de houder weigert om aangifte te doen terwijl de vertrouwensinspecteur concludeert dat er een redelijk vermoeden bestaat, geldt de volgende escalatieladder:

- Coördinator vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs probeert de houder te overreden
- Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs probeert de houder te overreden
- Hoofdinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs legt contact met de burgemeester (het college van B&W) van de betreffende gemeente
- De burgemeester zal de (zeden)politie inschakelen dan wel andere activiteiten vanuit zijn bevoegdheden initiëren.

Stap 3: Aangifte doen
Indien na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden bestaat van een geweld- of zedendelict, dan heeft de houder een aangifteplicht.
In geval van een reëel vermoeden neemt de houder, naast het doen van aangifte, de volgende maatregelen:

- De gastouder in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief stellen
- Een draaiboek aanleggen (bijlage 8)
- Raadplegen Veilig Thuis en/of lokale GGD, voor adressen, zie de sociale kaarten in bijlage 7
- Het regelen van opvang en/of ondersteuning voor kind(eren) en ouders

Na het doen van aangifte stelt de politie in de regel een onderzoek in. De politie voert gesprekken met alle betrokkenen. Het initiatief voor het instellen van een onderzoek ligt bij de politie. De houder dient het onderzoek van de politie te volgen en zelf geen stappen te ondernemen die indruisen tegen de bewijslast van de politie.

Stap 4: Handelen naar aanleiding van onderzoek politie
Het onderzoek van de politie kan leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de houder verschillende mogelijkheden om te handelen. (rehabilitatie van de gastouder, een waarschuwing afgeven, overeenkomst met gastouder beëindigen)

Stap 5: Nazorg bieden en evalueren
Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie nazorg biedt aan alle betrokkenen. Ook het evalueren van de genomen stappen is belangrijk om in mogelijke toekomstige situaties adequaat te kunnen handelen.

Nazorg aan betrokken ouders en hun kinderen kan worden geboden door middel van ouderavonden, het uitnodigen van deskundigen daarbij of specifieke doorverwijzing. Het gastouderbureau kan zich hierin laten adviseren door de GGD. Voor de kinderen kan, als dit nodig is of als de ouders van de kinderen dit nodig achten, extra hulp worden ingezet.

5 Deel 3. (Seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

5.1 Inleiding

Kinderen die naar een gastouder gaan, moeten in de eerste plaats fysiek veilig zijn en zich ook zo voelen, ook op het gebied van seksualiteit. Daarnaast hebben zij, afhankelijk van hun leeftijd en situatie, ondersteuning nodig bij hun ontwikkeling op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Door op een goede manier aandacht te besteden aan het onderwerp seksualiteit kan de gastouder niet alleen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, maar ook bijdragen aan het voorkómen van grensoverschrijdende seksuele incidenten.

In het 'Protocol kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag voor de kinderopvang' ligt de focus op seksueel grensoverschrijdend gedrag. Wij willen benadrukken dat grensoverschrijdend gedrag kan gaan over zowel lichamelijk, verbaal als seksueel grensoverschrijdend gedrag.
Het stappenplan op pagina 19 is van toepassing op alle vormen van grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

5.2 Seksuele ontwikkeling van kinderen en grensoverschrijdend gedrag

Als twee kinderen samen spelen, is het van belang te kijken of het spel met wederzijdse instemming plaatsvindt. Ook is het belangrijk dat de kinderen in min of meer dezelfde fase zitten. Als er een groot leeftijdsverschil is tussen kinderen, zitten ze in verschillende ontwikkelingsfases en hebben dus ook andere behoeftes.
Seksueel gedrag van jonge kinderen wordt over het algemeen geaccepteerd binnen bepaalde grenzen. Maar die grenzen kunnen voor eenieder anders liggen. Dat is afhankelijk van het verschil in waarden en normen. Vaak is het voor volwassenen een meer beladen onderwerp dan voor kinderen. Het is dus van belang dat de opvoeder vanuit een 'kinderbril' het gedrag van het kind bekijkt. Hoort het bij de ontwikkeling en leeftijdsfase of niet?

5.3 Wanneer is seksueel gedrag grensoverschrijdend?

Bij het signaleren van grensoverschrijdend seksueel gedrag is het belangrijk dat de gastouder vertrouwt op zijn/haar intuïtie en gevoel: wat is dit raar/wat is er met dit kind aan de hand? De signalenlijsten (bijlage 4) en de observatielijst (bijlage 5) kunnen als hulpmiddel dienen om de signalen in kaart te brengen. Het is belangrijk het kind zorgvuldig te observeren en na te gaan: waarom vind ik dit, wat zie ik nog meer bij dit kind? Een volgende essentiële stap is het bespreken van deze signalen met de houder. Ondanks het feit dat seksuele spelletjes of het verkennen van het lichaam door kinderen bij kinderen bij de gewone seksuele ontwikkeling horen, zijn er ook grenzen bij (seksueel getinte) spelletjes tussen kinderen onderling. Voor alle leeftijden geldt dat alle lichamelijke spelletjes waarbij kinderen elkaar pijn doen, te ver gaan.

5.4 Stappenplan bij signalen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling

STAP 1A
In kaart brengen van signalen

De gastouder:
- Observeert
- Brengt signalen in kaart (zie bijlage 4 en 5)
- Bespreekt signalen met de houder

STAP 2
Melden van het gedrag bij houder

- De gastouder meldt het gedrag bij de houder
- De houder brengt de ouders van de betrokken kinderen op de hoogte (eventueel samen met de gastouder)

STAP 3
Beoordelen ernst van het gedrag

De houder:
- Raadpleegt Veilig Thuis en/of GGD
- Gaat in gesprek over het gedrag met ouders van zowel het kind dat het gedrag vertoont als met de ouders van de kinderen die ermee worden geconfronteerd
- Weegt de ernst van het gedrag:
- Licht grensoverschrijdend gedrag: bespreken met collega's Tweede Thuis, inschakelen externe hulp niet nodig;
- matig grensoverschrijdend gedrag: waarschuwing, inschakelen hulp;
- ernstig grensoverschrijdend gedrag: direct ingrijpen vereist, maatregelen conform stap 4.
- Documenteert (in het kinddossier)

STAP 4
Maatregelen nemen

De houder:
- Stelt een intern onderzoek in
- Schakelt experts in zoals GGD en Veilig Thuis
- Organiseert zorg voor kinderen en ouders
- Gaat in gesprek met ouders van kind dat gedrag vertoont én met de ouders van kinderen die geconfronteerd werden met het gedrag over de te nemen maatregelen
- Documenteert

STAP 5
Beslissen en handelen

De houder:
- Beslist naar aanleiding van het onderzoek over de opvang van het kind dat het gedrag heeft vertoond

STAP 6
Nazorg bieden en evalueren

De houder:
- Biedt nazorg voor ouders, kinderen en gastouder
- Organiseert ouderavonden
- Verwijst door naar externe hulp
- Evalueert de procedures
- Documenteert

5.5 Toelichting op het stappenplan

Stap 1: In kaart brengen van signalen.
Wanneer er signalen zijn dat een kind of meerdere kinderen grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond en dat een ander kind hier mee geconfronteerd is of slachtoffer van is geworden, is het belangrijk dat deze signalen in kaart worden gebracht en goed worden geïnterpreteerd. Door te overleggen en van gedachten te wisselen, kan een signaal beter worden beoordeeld. De volgende acties kunnen helpen de signalen te onderbouwen:

- Raadpleeg de signalenlijst (zie bijlage 4)
- Bespreek de signalen met de houder

De gastouder legt de mogelijke signalen vast. Als deze vervolgens twijfelt of concludeert dat er sprake is van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag dan is het belangrijk dit te melden conform stap 2.

Stap 2: Melden van het gedrag
De gastouder meldt het gedrag bij de houder. De houder stelt (eventueel samen met de gastouder) de ouders van de kinderen die het gedrag vertonen en/of die ermee zijn geconfronteerd op de hoogte. De houder registreert alles in Portabase met inachtneming van de privacywetgeving.

Stap 3: Beoordelen ernst van het gedrag
De houder is verantwoordelijk voor een eerste beoordeling van de voorgelegde situatie. Daarbij zal in het algemeen de gastouder die het gedrag heeft gemeld worden gehoord. Ook Veilig Thuis, CJG, ZAT of de GGD kan hiervoor worden ingeschakeld. Hierbij wordt de ernst van het gedrag bepaald. Wanneer wordt geconstateerd dat er geen sprake is van leeftijdsadequaat gezond gedrag, wordt gecategoriseerd hoe ernstig het gedrag is. Het is belangrijk om met de ouders van alle betrokken kinderen in gesprek te gaan én te blijven gedurende het proces. Daarnaast dient bij alle vormen gekeken te worden of het (seksueel) overschrijdende gedrag een signaal is van onderliggende problematiek.

Er kunnen verschillende gradaties grensoverschrijdend gedrag worden onderscheiden:

- **Licht grensoverschrijdend gedrag** kan worden gezien als een noodzakelijke stap om normen en waarden te leren kennen en zal bij veel kinderen op bepaalde momenten in de ontwikkeling voorkomen. Het is nodig dat de gastouder dit gedrag begrenst, hierop reageert en hierover spreekt met ouders.
- **Matig grensoverschrijdend gedrag** is ontoelaatbaar. Aan het kind moet worden uitgelegd dat dit gedrag niet mag en er moet worden uitgelegd waarom dit niet mag. Belangrijk is dat er met de kinderen wordt gecommuniceerd en dat ouders actief betrokken worden. De houder overlegt met Veilig Thuis, een gedragswetenschapper of externe hulpverlening of advies noodzakelijk is.
- **Ernstig grensoverschrijdend gedrag** vereist dat er direct wordt ingegrepen. Er moeten maatregelen worden genomen die kunnen garanderen dat het gedrag niet meer kan voorvallen. De houder is eindverantwoordelijk is voor alle interne en externe communicatie. Bij ernstig grensoverschrijdend gedrag dient stap 4 te worden ingezet.

Stap 4: Maatregelen nemen
De houder bepaalt welke maatregelen moeten worden genomen wanneer er sprake is van ernstig grensoverschrijdend gedrag.

De volgende maatregelen kunnen worden genomen:

- Het instellen van een intern onderzoek. Het is belangrijk nauw samen te werken met expertorganisaties zoals Veilig Thuis, het zorgadviesteam en de GGD. Bij ernstige zaken is het aan te bevelen een onderzoeksteam te vormen waar vertegenwoordigers van de kinderopvangorganisatie en externe deskundigen deel van kunnen uitmaken. Dit onderzoeksteam kan het incident onderzoeken en de directie advies geven hoe te handelen. Het aanleggen van een draaiboek kan structuur bieden bij de uitvoer van het onderzoek (zie bijlage 8)
- Het regelen van ondersteuning voor het kind en de ouders
- Aanbieden van excuses voor falend toezicht/onveilige situatie vanuit de kinderopvang. Hierbij wordt tevens benadrukt dat wordt onderzocht hoe verbeteringen binnen de kinderopvangorganisatie kunnen worden doorgevoerd om mogelijke herhaling te voorkomen
- Aanbieden van opvang en professionele hulp voor alle kinderen en hun ouders die op welke wijze dan ook betrokken zijn geweest bij het grensoverschrijdende seksuele gedrag. Emotionele begeleiding van de direct betrokken ouders is noodzakelijk
- Indien een kind (seksueel) grensoverschrijdende handelingen heeft uitgevoerd bij een ander kind dan is het belangrijk gesprekken te voeren met beide partijen ouders en gezamenlijk te komen tot oplossingen. Creëer van beide partijen ouders 'bezorgde ouders' en zoek naar een gezamenlijk belang. De kinderopvangorganisatie vertegenwoordigt de belangen van alle kinderen. Dat kan betekenen dat de kinderopvangorganisatie beslissingen neemt die één van beide partijen niet zint. De kinderopvangorganisatie kan tegen het volgende dilemma aanlopen: gaat een kind van de kinderopvang af of niet? En is dat op basis van een besluit van de kinderopvangorganisatie of van de ouders (opzeggen plaatsingsovereenkomst)? Belangrijk is de ouders altijd te informeren over de gemaakte keuze en deze te beargumenteren
- Afscherming van het kind dat het grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

Stap 5: Beslissen en handelen
De beoordeling van het incident en het advies uit het (eventuele) interne onderzoek kunnen leiden tot verschillende uitkomsten. Afhankelijk van deze uitkomsten heeft de houder verschillende mogelijkheden om te handelen richting het kind dat het (seksueel) grensoverschrijdende gedrag heeft vertoond.

- **Het kind blijft bij de gastouder**
  Dit is in overleg met de betrokken ouders mogelijk wanneer de houder constateert dat er op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat het gedrag zich zal herhalen, of dat de aanwezigheid van het kind volgens betrokken partijen niet bedreigend is voor andere kinderen.
- **Het kind gaat naar een andere gastouder/opvang**
  De houder kan besluiten dat het in het belang is van het kind en/of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd zijn, dat het kind naar een andere gastouder of kinderopvang gaat. De houder kan hierin de ouders adviseren en eventueel contact opnemen met een andere kinderopvangorganisatie. Ook kunnen ouders zelf de conclusie trekken dat hun kind naar een andere locatie of kinderopvangorganisatie gaat.
- **Het inzetten van hulp**
  Met advies van Veilig Thuis en in overleg met de ouders kan hulpverlening voor het kind worden ingezet.
- **Melding bij Veilig Thuis**
  De houder doet een melding bij Veilig Thuis. Het gedrag van het kind kan namelijk ook op andere problematiek wijzen.

Stap 6: Nazorg bieden en evalueren
De houder is verantwoordelijk voor de nazorg en de evaluatie, in de vorm van oudergesprekken. Er kan informatie worden gegeven over de concrete maatregelen die getroffen zijn ten aanzien van het kind of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd werden. Ook kan aangegeven worden welke concrete maatregelen er ten aanzien van het kind dat het gedrag vertoonde genomen zijn en het verdere verloop van het onderzoek.

Het is belangrijk het gehele proces en de verschillende stappen te evalueren:
- De houder evalueert met de gastouder wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.
- Zo nodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere (externe) betrokkenen.
- Zo nodig worden verbeteringen in afspraken en/of procedures aangebracht.
- Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het (seksueel) grensoverschrijdend gedrag worden geregistreerd. Deze gegevens worden door de houder in Portabase bewaard.

Bijlage 1 – De verschillende vormen van kindermishandeling

Kindermishandeling komt voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën. Vaak komen verschillende vormen tegelijkertijd voor. Bij iedere vorm van mishandeling is er ook sprake van psychische mishandeling. Het kind niet beschermen tegen de mishandeling door de andere ouder is ook mishandelen.

Zo veel mogelijk vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling worden in deze bijlage nader toegelicht, inclusief vormen van seksueel geweld, genitale verminking en eer gerelateerd geweld. Specifieke vormen van geweld vragen specifieke kennis en vaardigheden van beroepskrachten. Ontbreekt deze specifieke deskundigheid, dan is het verstandig dat de houder bij signalen die mogelijkerwijs kunnen duiden op zo'n specifieke vorm van geweld, meteen een beroep doet op Veilig Thuis.
Hieronder staat een opsomming van vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Lichamelijke mishandeling
Ouders verwonden het kind of staan toe dat het kind wordt verwond. (Anders dan ten gevolge van een ongeluk.)
Voorbeelden van lichamelijke mishandeling:

- slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen, verstikken
- meisjesbesnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsdelen van een meisje (zie onder een uitgebreide beschrijving)
- Shaken Baby Syndroom: verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het heftig door elkaar schudden van een baby.

Lichamelijke verwaarlozing
Het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft.
Ouders zijn niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamelijke behoeften.
Voorbeelden van lichamelijke verwaarlozing:

- niet zorgen voor voldoende of geschikt eten
- niet zorgen voor schone, aan de weersomstandigheden aangepaste, passende kleding
- niet zorgen voor geschikt onderdak
- niet zorgen voor geschikte medische, tandheelkundige en geestelijke gezondheidszorg
- niet zorgen voor voldoende hygiëne
- niet zorgen voor voldoende toezicht.

Psychische mishandeling
Het toebrengen van schade aan de emotionele en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind.
Voorbeelden van psychische mishandeling zijn:

- het bedreigen of uitschelden van een kind als een systematisch patroon van kleineren en denigreren
- het kind tot zondebok maken
- het belasten van een kind met een te grote verantwoordelijkheid
- eisen stellen waaraan een kind niet kan voldoen
- het blootstellen van een kind aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag
- het opsluiten of vastbinden van het kind als middel van straf of controle.

Psychische verwaarlozing
Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft.
Voorbeelden van psychische verwaarlozing zijn:

- niet zorgen voor voldoende aandacht, respect, genegenheid, liefde en contact
- niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie
- niet zorgen voor regelmatige schoolgang, onthouden van onderwijs
- blootstellen aan huiselijk geweld.

Seksueel misbruik
Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de ouder/verzorger of anderen en/of uit geldelijk gewin.
Voorbeelden van seksueel misbruik zijn:

- aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij geen genitaal contact plaatsvindt (bijvoorbeeld ongepast kussen, strelen van borsten)
- aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij genitaal contact plaatsvindt
- penetratie door vingers, voorwerpen of penis
- pornografisch materiaal laten zien of opnemen.

Vrouwelijke genitale verminking (VGV)
Vrouwelijke genitale verminking, ook wel meisjesbesnijdenis genoemd, is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen. De lichtste vorm is een sneetje in de voorhuid van de clitoris. De meest verminkende vorm is de infibulatie of faraonische besnijdenis, waarbij de hele clitoris, de kleine schaamlippen en een deel van de grote schaamlippen worden verwijderd. Na hechting van wat over is van de grote schaamlippen, blijft alleen een kleine opening over voor menstruatiebloed en urine. Vrouwelijke genitale verminking is een traditioneel gebruik dat vooral voorkomt in een aantal Afrikaanse landen. De traditie is daar soms verweven geraakt met het geloof, zowel islamitisch als christelijk. De ingreep vindt meestal plaats bij jonge meisjes, de exacte leeftijd verschilt per land. Alle vormen van vrouwelijke genitale verminking zijn in Nederland strafbaar. Ook inwoners van Nederland die hun dochter in het buitenland laten besnijden plegen een strafbaar feit en kunnen in Nederland worden vervolgd.

Belangrijk: bij een vermoeden van VGV dient door de houder direct contact te worden opgenomen met Veilig Thuis.

Eergerelateerd geweld
Eergerelateerd geweld is geestelijk of lichamelijk geweld dat wordt gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een schending van de eer van een man, vrouw of familie.
Onder eergerelateerd geweld vallen bijvoorbeeld bedreiging met eermoord, aanzetten tot zelfmoord, mishandeling of verminking, verstoting of bedreiging daarmee en uithuwelijking. Eerwraak is de meest extreme vorm omdat het slachtoffer hierbij wordt vermoord.

Belangrijk: bij een vermoeden van eergerelateerd geweld dient door de houder direct contact te worden opgenomen met Veilig Thuis.

Bijlage 2 – Taken en verantwoordelijkheden van het gastouderbureau

Binnen het werkproces van een gastouderbureau spelen meer partijen een rol. De verschillende partijen zijn de gastouder met eventuele huisgenoten, de (vraag)ouder met diens kind(eren) en de houder van het gastouderbureau. Zowel het kind dat wordt opgevangen als het kind van de gastouder kan slachtoffer zijn van huiselijk geweld en kindermishandeling en zowel dader als slachtoffer zijn van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Zowel de gastouder, zijn of haar huisgenoten, de (vraag)ouder als iemand anders in de directe omgeving kan dader zijn van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De gastouder dient te kunnen signaleren en deskundig te zijn in het herkennen en bespreken van signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling. De gastouder dient ook alert te zijn op signalen die wijzen op (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Deze signalen dienen zo snel mogelijk te worden neergelegd bij de houder. De houder dient met de gastouder te overleggen welke rol hij/zij heeft in vervolgstappen (zoals observeren of een gesprek voeren met de vraagouder). De gastouder voert de afgesproken stappen uit en bespreekt de resultaten met de houder. De gastouder is eindverantwoordelijk voor de beslissing voor het doen van een melding. Deze beslissing wordt altijd in samenspraak met Veilig Thuis genomen.
De verantwoordelijkheid voor het volgen van de stappen ligt bij de houder. De houder is eindverantwoordelijk. Een gastouderbureau wordt geadviseerd om de deskundigheidsbevordering van gastouders op dit onderwerp een structurele plek te geven in het scholingsplan.

De houder heeft een centrale en adviserende rol in de stappen rond het signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling in huiselijke kring. De houder is alert op het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling en dient het onderwerp te bespreken bij intakes met gastouder en vraagouder. Zij is deskundig in het signaleren, handelen en delen van zorg en is op de hoogte van de werkwijze van de meldcode.

De houder van het gastouderbureau draagt de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van dit protocol. De meldcode is geïmplementeerd in het beleid van Tweede Thuis en deze sluit aan op werkprocessen binnen de organisatie.

De houder van het gastouderbureau draagt er zorg voor dat de gastouders op de hoogte zijn van de meldcode en ernaar kunnen handelen.

Alle houders van Tweede Thuis zijn geschoold in de meldcode. Zij hebben niet alleen de rol van houder en contactpersoon, maar ook van bemiddelingsmedewerker en aandachtsfunctionaris.

De houder van het gastouderbureau is bij het vermoeden van een geweld- of zedendelict door een collega verplicht om in contact te treden met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs en ook tot het doen van aangifte indien er sprake is van een reëel vermoeden. De houder vervult daarnaast een centrale rol bij signalen van een mogelijk geweld- of zedendelict door een collega en de route grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

Gastouder en (vraag)ouder kunnen beide signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling neerleggen bij de houder. Deze zal in beperkte mate zelf signalen kunnen herkennen aangezien zij beperkt aanwezig is gedurende de opvang. In alle gevallen verzamelt de houder signalen en zet vervolgstappen.

Bijlage 3 – Het uitwisselen en registreren van gegevens

Alle gespreksverslagen en correspondentie worden vastgelegd in Portabase, de beveiligde werkomgeving van Tweede Thuis.

In een dossier kunnen de volgende gegevens worden vastgelegd:

- datum, plaats, situatie en overige aanwezigen
- observaties van het kind
- signalen die duidelijk maken welke zorgen gezien en gehoord worden
- eventuele signalen die een vermoeden van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag bevestigen of ontkrachten
- contacten over de signalen
- gegevens die verstrekt zullen worden, aan wie en wat de reden daarvoor is
- stappen die worden gezet
- wat er ondernomen is om toestemming te krijgen, indien de ouder geen toestemming geeft voor uitwisselen van gegevens
- besluiten die worden genomen
- vervolgaantekeningen over het verloop.

Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk:

- worden er ook veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht
- vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd
- alleen diagnoses vastleggen als ze zijn gesteld door een beroepskracht die hierin geschoold is.

Bijlage 4 – Signalenlijst 0 tot en met 12-jarigen

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen er signalen zijn. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst worden geconstateerd. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen. Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan.

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. In overleg met houder kan er over zorgelijke signalen altijd worden overlegd met Veilig Thuis.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- Schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling
- Regressief gedrag (terugval in ontwikkeling)
- Niet zindelijk op leeftijd waarvan men het mag verwachten

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Kind is bang voor ouders
- Kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen:

- Bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf (0-4 jaar)
- Bevriezing bij lichamelijk contact
- Allemansvriend
- Lege blik in ogen en vermijden van oogcontact
- Waakzaam, wantrouwend

Ten opzichte van andere kinderen:

- Speelt niet met andere kinderen
- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Wantrouwend
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Labiel, nerveus
- Depressief
- Angstig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Agressief
- Hyperactief
- Niet lachen, niet huilen
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Eetproblemen
- Slaapstoornissen
- Vermoeidheid, lusteloosheid
- Schuld- en schaamtegevoelens (4-12)
- Zelf verwondend gedrag (4-12)
- Anorexia/boulimia (4-12)
- Bedplassen/broekpoepen (4-12)

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Blauwe plekken/striemen
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Botbreuken
- Littekens

Voedingsproblemen 0-4 jaar

- Ondervoeding
- Voedingsproblemen bij baby's
- Steeds wisselen van voeding
- Veel spugen
- Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding
- Weigeren van voeding
- Achterblijven in lengtegroei

Verzorgingsproblemen

- Slechte hygiëne
- Ernstige luieruitslag (0-4)
- Onvoldoende kleding
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- Traag herstel door onvoldoende zorg

Overige medische signalen 4-12 jaar

- Ondervoeding
- Achterblijven in lengtegroei
- Psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn etc.)

3. Kenmerken ouders/gezin

Ouder/kind relatiestoornis

- Ouder draagt kind als een 'postpakketje' (0-4)
- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van eigen emoties
- Negatief zelfbeeld
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhalen
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd

Gezinskenmerken

- ‘Multi-probleem’ gezin
- Ouder die er alleen voorstaat
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Isolement
- Vaak verhuizen
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera
- Veel ziekte in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Recidiverende urineweginfecties
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen
Afwijkend seksueel gedrag:
- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- Niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- Negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- Geen plezier in bewegingsspel

5. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen
- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Opstandigheid
- Angst
- Negatief zelfbeeld
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Verlegenheid

Problemen in sociaal gedrag en competentie:
- Wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- Gebrek aan sociale vaardigheden

6. Signalen die specifiek zijn voor Pediatric Condition Falsification (PCF) en Factitious Disorder by Proxy (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen of het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen die aan PCF worden blootgesteld overlijdt aan de gevolgen van PCF.
Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichtzelf, in de rol van zeer goede ouder.
Hoe is PCF te herkennen:
- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind of dringt daar zelfs op aan

- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- Vaak van arts wisselen

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze worden ontlast van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. Signalen van kinderen die geconfronteerd zijn met (seksueel) grensoverschrijdend gedrag van een ander kind

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij (seksueel) misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op (seksueel) overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind
- Het kind is consequent boos op een ander kind
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind

8. Signalen van kinderen die (seksueel) grensoverschrijdend gedrag vertonen naar andere kinderen

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op (seksueel) overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep)
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind
- Veelvuldige seksistische uitingen

9. Kinderpornografie

Onder ‘productie van kinderpornografie’ wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager, van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

Bijlage 5 – Observatielijst

Deze observatielijst kan een instrument zijn om de signalen beter in kaart te brengen. De lijst is niet uitputtend en dient als hulpmiddel te worden gebruikt.

Vragen over 'opvallend gedrag van een kind'

Naam kind (evt. initialen): _____
Jongen/meisje
Leeftijd: _____

1. Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?
☐ laatste weken
☐ laatste maanden
☐ sinds _____

2. Het opvallende gedrag bestaat uit (meer dan één antwoord mogelijk):
☐ (zeer) meegaand gedrag
☐ gebrek aan vertrouwen in anderen
☐ ouwelijk, zorgend gedrag
☐ verzet, passief
☐ verzet, actief
☐ agressief
☐ angstig
☐ druk
☐ negatief zelfbeeld
☐ angst voor lichamelijk contact
☐ seksueel uitdagend gedrag
☐ gespannen
☐ faalangstig
☐ signalen uit de signalenlijsten (zie bijlage 3 en 4) _____

3. Hoe is de verhouding tot broertjes en zusjes? (meer dan één antwoord mogelijk):
☐ prettig
☐ geen aansluiting
☐ bang
☐ plagerig
☐ agressief naar jongere kinderen
☐ bazig
☐ wordt gepest
☐ pest broertje/zusje
☐ anders, namelijk _____

4. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind, zoals kleding en dergelijke?
☐ over het algemeen verzorgd
☐ over het algemeen onverzorgd
☐ sterk wisselend
☐ anders, namelijk _____

5. Hoe is de verhouding tot andere kinderen? (meer dan één antwoord mogelijk):

- ☐ prettig
- ☐ geen aansluiting
- ☐ bang
- ☐ plagerig
- ☐ agressief naar jongere kinderen
- ☐ bazig
- ☐ wordt gepest
- ☐ pest andere kinderen
- ☐ anders, namelijk _____

6. Hoe is de verhouding tot moeder?

_____
_____
_____
_____
_____

7. Hoe is de verhouding tot vader?

_____
_____
_____
_____
_____

8. Hoe is de verhouding tot de beroepskrachten?

_____
_____
_____
_____
_____

9. Hoe is het contact tussen de ouders en de beroepskrachten?

_____
_____
_____
_____
_____

10. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron vermelden.

_____
_____
_____
_____
_____

11. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?

_____
_____
_____
_____
_____

12. Wat is er bij u bekend over eventuele broertjes en zusjes?

_____
_____
_____
_____
_____

13. Wat zijn volgens u de problemen?

_____
_____
_____
_____
_____

Bijlage 6 - Signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld- of zedendelict door een gastouder of diens huisgenoot

Wanneer een gastouder vermoedens heeft van een geweld- of zedendelict door een collega-gastouder of diens huisgenoot, is de gastouder verplicht dit te melden bij de houder.

Deze bijlage bestaat uit 2 delen:
1. Ongewenste omgangsvormen
2. Signalen die kunnen duiden op kindermishandeling gepleegd door een gastouder of diens huisgenoot

Ongewenste omgangsvormen en deze signalen kunnen ook duiden op ander gedrag. Het is daarom belangrijk om ook de signalenlijst (bijlage 4) te raadplegen om tot heldere onderbouwing te komen.

1. Ongewenste omgangsvormen

Een gastouder of houder kan een niet-pluis-gevoel hebben over het gedrag van een (collega) gastouder of diens huisgenoot. Deze zullen vaak te maken hebben met ongewenste omgangsvormen. Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Onder ongewenste omgangsvormen worden handelingen verstaan van alle vormen van discriminatie, agressie, seksuele intimidatie, pesten en treiteren (hieronder beschreven). Ook gaat het om combinaties van dit gedrag en andere vormen van ongewenst gedrag die in het verlengde liggen of overeenkomen met het hieronder beschreven gedrag.

Seksuele intimidatie

Onder seksuele intimidatie wordt verstaan: ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:
- aanspreekvormen: bijvoorbeeld Alexia verbasteren tot Asexia
- kinderen aanspreken met "Hé lekker ding!"
- seksuele dubbelzinnigheden
- uitnodigen tot seksueel contact
- seksueel getinte grappen maken
- stoere verhalen over seksuele prestaties vertellen
- seksueel getinte opmerkingen maken over iemands uiterlijk

Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:
- handtastelijkheden
- dwingen tot zoenen, knuffelen, strelen, geslachtsgemeenschap
- geslachtsdelen (laten) strelen of betasten boven of onder de kleding
- uitkleden

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- staren, gluren, lonken
- iemand met de ogen uitkleden
- seksueel getinte cadeautjes geven
- confrontatie met kinderporno
- het kind (deels) ontbloot filmen of fotograferen
- het maken van obscene gebaren
- iemand seksueel geladen afbeeldingen/brieven/berichtjes sturen of geven.

Agressie en geweld

Er wordt gesproken van agressie en geweld als het kind psychisch en/of fysiek, verbaal of non-verbaal wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen. Er zijn vier vormen van agressie en geweld:

1. Verbaal: schelden, schreeuwen, treiteren en beledigen
2. Non-verbaal: tegen iemand aandrukken, vasthouden, expres naar je toetrekken
3. Psychisch: lastigvallen, onder druk zetten, bedreigen met fysiek geweld en irriteren
4. Fysiek: schoppen, slaan, bijten, vastgrijpen en klemzetten

Discriminatie

Onder discriminatie wordt verstaan: elke vorm van ongerechtvaardigd onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur die ten doel heeft of tot gevolg kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens in de werk- of studie-gerelateerde situatie teniet wordt gedaan of aangetast alsmede iedere uiting in woord, gebaar of geschrift. Hierbij is sprake van ontoelaatbare opvattingen over achterstelling van mensen, doelbewuste belediging of van grievend handelen jegens anderen op grond van diens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele geaardheid of op enige andere grond.

Pesten en treiteren

Onder pesten en treiteren wordt verstaan: gedragingen waarbij sprake is van stelselmatig, gedurende een langere periode, psychisch of fysiek vernederen, kwetsen of anderszins lastigvallen van een persoon.

2. Signalen met betrekking tot seksueel misbruik door een houder of gastouder/huisgenoot

- sterke afhankelijkheid van een kind ten opzichte van de specifieke persoon
- de specifieke persoon creëert een soort isolement rond het kind (bijvoorbeeld apart nemen zonder dat daar een duidelijke aanleiding voor is of dat daar verslag van volgt)
- veelvuldige seksistische uitingen
- gespannen sfeer in de opvang
- kind is bang, gespannen, wanneer het met de specifieke persoon te maken heeft
- extreem concurreren met kinderen/collega's om de aandacht van de specifieke persoon.

Bijlage 7 – Sociale kaarten Groningen, Friesland en Drenthe

Sociale kaart Groningen

Organisatie : Politie alarmnummer (bij noodsituaties)
Telefoonnummer : 112 (spoed)
Telefoonnummer : 0900-8844 (geen spoed, wel politie)

Organisatie : Crisisdienst Jeugd (bij noodsituaties) Crisismeldpunt Groningen
Telefoonnummer : 050 – 5239200

Organisatie : Veilig Thuis Groningen
Adres : Leonard Springerlaan 13, 9727 KB Groningen
Telefoonnummer : 0800-2000 (landelijk)
Telefoonnummer : 050-523 9239 (kantoor)
E-mailadres : info@veiligthuisgroningen.nl
Internet landelijk : www.vooreenveiligthuis.nl
Internet regio : www.veiligthuisgroningen.nl

Organisatie : Algemeen Maatschappelijk Werk (in regio)
Maatschappelijk Juridische Dienstverlening
Adres : Leonard Springerlaan 3, 9727 KB Groningen
Telefoonnummer : 050-312 6123
E-mailadres : info@mjd.nl
Internet : www.mjd.nl

Organisatie : Jeugdzorg (in regio) Jeugdbescherming Noord
(Jeugdbescherming, Jeugdreclassering en Veilig Thuis)
Adres : Leonard Springerlaan 13, 9727 KB Groningen
Telefoonnummer : 050-523 9200
E-mailadres : info@jbnoord.nl
Internet : www.jeugdbeschermingnoord.nl

Organisatie : GGD Groningen
Adres : Hanzeplein 120, 9713 GW Groningen
Telefoonnummer : 088-254 1000
E-mailadres : de verschillende afdelingen bereikt u via het contactformulier op www.ggdgroningen.nl/contact

Organisatie : Zorg voor Jeugd / Centrum voor Jeugd en Gezin
Adres : Leonard Springerlaan 13, 9727 KB Groningen
Telefoonnummer : 06-5257 1273 (maandag t/m vrijdag van 7.30 u – 16.30 u)
E-mailadres : zvjg@ggd.groningen.nl
Internet : www.zorgvoorjeugd.nu

Organisatie : Vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs
Telefoonnummer : 0900 – 11 13 111 (maandag t/m vrijdag van 8.00-17.00)

Sociale kaart Friesland

Organisatie : Politie alarmnummer (bij noodsituaties)
Telefoonnummer :112 (spoed)
Telefoonnummer : 0900-8844 (geen spoed, wel politie)

Organisatie : Spoed4Jeugd biedt in Friesland spoedeisende (jeugd)hulp in crisissituaties die worden veroorzaakt door gedrag- of opvoedproblemen, gezinsproblemen of psychische problemen.
Telefoonnummer : 0800 – 7763 345
Internet : www.spoed4jeugd.nl

Organisatie : Veilig Thuis Friesland
Adres : Tesselschadestraat 2, 8913 HB Leeuwarden
Postadres : Postbus 312, 8901 BC, Leeuwarden
Telefoonnummer : 0800-2000 (landelijk)
Internet landelijk : www.vooreenveiligthuis.nl
Internet regio : www.veiligthuisfriesland.nl

Organisatie : Algemeen Maatschappelijk Werk Friesland
Stichting Maatschappelijk Werk Fryslân
Adres : Trekschuit 20, 8447 CJ Heerenveen
Telefoonnummer : 088-533 5335
E-mailadres : info@smwf.nl
Internet : www.smwf.nl

Organisatie : Regiecentrum Bescherming en Veiligheid
Adres : Tesselschadestraat 2, 8913 HB Leeuwarden
Telefoonnummer : 058-233 3777
E-mailadres : info@regiecentrumbv.nl
Internet : www.regiecentrumbv.nl

Organisatie : GGD Friesland
Adres : Harlingertrekweg 58, 8913 HR Leeuwarden
Telefoonnummer : 088-22 99 222
E-mailadres : info@ggdfryslan.nl
Internet : www.ggdfryslan.nl

Organisatie : Jeugdgezondheidszorg / Centrum voor Jeugd en Gezin Friesland :
Adres : Harlingertrekweg 58, 8913 HR Leeuwarden
Telefoonnummer : 088-22 99 444
E-mailadres : via contactformulier op www.ggdfryslan.nl/contact-en-route
Internet : www.ggdfryslan.nl

Organisatie : Vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs
Telefoonnummer : 0900 – 11 13 111 (maandag t/m vrijdag van 8.00-17.00)

Sociale kaart Drenthe

Organisatie : Politie alarmnummer (bij noodsituaties)
Telefoonnummer : 112 (spoed)
Telefoonnummer: 0900-8844 (geen spoed, wel politie)

Organisatie : Spoed4Jeugd – crisishulp buiten kantoortijden
Telefoonnummer : 0592-381530
Internet : www.meppel.nl (onderwijs en jeugd -> doorverwijsing naar Spoed4Jeugd)

Organisatie : Veilig Thuis Drenthe
Adres : Mien Ruysweg 1, 9408 KA Assen
Postadres : Postbus 569, 9400 AN Assen
Telefoonnummer : 0800-2000 (landelijk)
Telefoonnummer : 088-2460 244
E-mailadres : info@veiligthuisdrenthe.nl
Internet landelijk : www.ikvermoedhuiselijkgeweld.nl
Internet regio : www.veiligthuisdrenthe.nl

Organisatie : Algemeen Maatschappelijk Werk Drenthe
In Drenthe wordt maatschappelijke werk per gemeente georganiseerd.
Informeer bij de gemeente waarin u woont of bij de GGD Drenthe.
E-mailadres : info@ggddrenthe.nl
Telefoonnr. GGD : 0592-306300

Organisatie : Jeugd Bescherming Noord, vestiging Drenthe
Adres : Klompmakerstraat 2A, 9403 VL Assen
Telefoonnummer : 0592-383700
E-mailadres : info@jbnoord.nl
Internet : www.jeugdbeschermingnoord.nl

Organisatie : GGD (in regio)
Adres : Mien Ruysweg 1, 9408 KA, Assen
Telefoonnummer : 0592-306300
E-mailadres : info@ggddrenthe.nl
Internet : www.ggddrenthe.nl

Organisatie : Jeugdgezondheidszorg Drenthe / Advisering over opvoeden & opgroeien 0 t/m 12 jaar
Algemeen : raadpleeg de website van GGD Drenthe
E-mailadres : via contactformulier op www.ggddrenthe.nl
Internet : www.ggddrenthe.nl

Organisatie : Vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs
Telefoonnummer : 0900 – 11 13 111 (maandag t/m vrijdag van 8.00-17.00)

Bijlage 8 – Draaiboek

Er wordt geadviseerd dat de kinderopvangorganisatie een draaiboek opstelt als zich in de organisatie incidenten voordoen waarbij er vermoedens bestaan van een mogelijk geweld- of zedendelict door een collega. Dit geldt ook voor wanneer er sprake is van ernstig (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. In dit draaiboek wordt vanaf het eerste moment van melding geregistreerd hoe men heeft gehandeld en wie men op welk tijdstip heeft geïnformeerd en waarover.
Een draaiboek bestaat uit een registratie van een aantal actiepunten:

- omschrijving incident
- omschrijving van de maatregelen richting betrokken beroepskracht (non-actiefstelling)
- contact met politie
- consultatie van deskundigen
- de 'andere' ouders informeren
- activiteiten met kinderen
- omgaan met de pers
- nieuwe meldingen
- afronding
- nazorg
- opheffen crisissituatie

Bijlage 9 – Omgaan met de media

Als binnen een kinderopvangorganisatie een incident plaatsvindt, is de kans groot dat ook de media hiervan op de hoogte raken. Het is verstandig van tevoren zorgvuldig te overwegen hoe omgegaan zal worden met de pers. Naast onderstaande aandachtspunten kan ook de GGD hierbij ondersteuning bieden.

Enkele aandachtspunten bij het omgaan met de pers:

- denk na over de keuze van een passieve of actieve opstelling. Door zelf de pers te informeren wordt wellicht erger voorkomen en wordt de regie min of meer in eigen handen gehouden
- wijs een vaste, liefst geoefende persoon aan die de contacten met de pers onderhoudt. Overweeg daarbij of een persoon van buiten het team (bijv. een externe adviseur of een bestuurslid) te verkiezen is omdat deze toch wat verder van de zaak afstaat
- denk goed na over de boodschap: wat willen we wel/niet vertellen en hoe formuleren we dat kort en concreet?
- selecteer: wie staan we wel te woord en wie niet?
- noteer voorwaarden: bijv. vragen vooraf op papier, afspraken over inzien en mogen corrigeren van tekst voor publicatie
- wanneer wordt de pers ingelicht? In ieder geval niet voordat personeel, ouders en kinderen goed zijn ingelicht
- wat is ons belang en van (direct) betrokkenen om in te gaan op vragen van de pers? Wat is wenselijk, wat is nodig?
- Betracht openheid binnen grenzen: vertel de waarheid, tot de feitelijke kern beperkt. Noem geen namen, bewandel geen zijpaden
- zorg voor een adempauze: niet direct reageren in bijvoorbeeld een live uitzending, vragen vooraf inzien, terug (laten) bellen, afspraak later op de dag
- doe de contacten met de pers nooit alleen: bereid de boodschap samen met anderen voor, neem iemand mee of laat iemand mee luisteren, evalueren samen.